

Polemike

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

Zvoni meni telefon, a na drugom kraju žice jedan naš postariji ugledni kolega. Veli da mu se moji članci u ovoj rubrici jako sviđaju, no ne voli kad ulazim u polemike. Kakve polemike! Ne sjećam se da sam u ovoj rubrici ulazio u polemiku s bilo kime. Ne sjećam se da sam odgovarao na bilo koji članak, niti da je netko pisao protiv ijednog mi članka. Kad smo se malo bolje razumjeli ispalo je da misli na sasvim određeni članak, članak u kojem je – kao obično – antagonist dobro znan (to sam ja), a protagonist... Možda se prepozna, možda ne, ili – što se najčešće događa – da mi se javi mnoštvo čitatelja tvrdeći da znaju na koga sam mislio (a ja baš na toga nisam mislio). Ako je to polemika, da ne kažemo polemos (rat), onda je to nekakav totalni Sitzkrieg – vojska pije i karta u rovovima, a metak dobije samo onaj tko gura glavu tamo gdje joj nije mjesto, naime preko opkopa.

Razlog zašto mi to kaže, veli kolega, posve je dobronamjeren. Taj koga napadam mogao bi se još i javiti, pa bih mu svojim pisanjem samo pružio priliku da poluči pozornost koju ne zaslužuje. Stara je to mudrost, ispričana na stotinu načina: od orijentalnog “psi laju – karavane prolaze” do kamenjarskog “gavran grakće – budala budalaće” i da ne spominjemo gore navedenu umjetničku obradu narodnoga kola. Svaki će te, konačno, psihoterapeut savjetovati – bez obzira zbog kojeg si razloga njemu došao – da se ne opterećuješ problemima, negativnim mislima, lošim ljudima – nego da život usmjeriš pozitivno, tražeći u svemu ljepotu, dobrotu, mudrost, vrlinu i vedrinu. Umjesto da se baviš dobrim ljudima i suradnicima, ljudima od kojih možeš očekivati svako dobro, svoju energiju trošiš na nevrijedne ljude, na ljude od kojih dosad ništa dobro doživio nisi, a jamačno ni nećeš. Ne valja ti, brate.

Ali nije sve tako jednostavno kako u prvi čas izgleda. Naša akademski zajednica nije seoska krčma u koju “bolji čovjek ne dohodi” i zbog koje je jamačno uveden nadasve koristan običaj (danas, vidim, sasvim napušten) da u birtiju gospodin ulazi prije dame. U birtiju možeš ući i ne ući, možeš piti il’ ne piti, ali na poslu uvijek moraš biti – i s ljudima koje voliš i koje ne voliš. Štoviše, kako je naša znanstvena zajednica mala, svatko od nas osjeća posljedice tuđega rada i nerada, tuđe sposobnosti i nesposobnosti, ma gdje

Cdje prostota kolo vodi,
Bolji čovjek ne dohodi.
Jerbo ne će da se kalja,
I u blatu s krmci valja.

(Mirko Bogović)

dotični radio i ma čime se dotični bavio. Tuđe sposobnosti i nesposobnosti... Da, riječ je upravo o sposobnosti.

Jer što se događa kada pustimo da “gavrani grakću, a budale budalaću”?

Sve, kao i obično, počinje sasvim bezazleno. Imamo dobroga, mirnoga, tihoga studenta, potom dobroga, mirnoga, tihoga suradnika. Jest da je malo tvrd, ali to malo koga smeta. Nakon petog izlaska na ispit profesor ga više očima vidjeti ne može, pa ga pušta, a kako se ovaj mršti na dvojku upisuje mu peticu. U laboratoriju pak kolege radije rade njegov posao nego da mu sveudilj tumače ono što ovaj nikako ne može shvatiti. “Pusti ga, on je glup”, govore kolege, pa “pusti ga, on je spor”, pa “pusti ga, na njega ne možeš računati”, pa “pusti ga, još mu je malo do mirovine”. I tako naš Pustiga, mic po mic, postaje asistentom, docentom, voditeljem, profesorom – a ako mu se posreći ravnateljem i ministrom. A onda kolege koji su bezbrižno gledali napredovanje Pustiga ostaju preneraženi. Oni bi rado pustili Pustigu, ali Pustiga neće pustiti njih!

Daljnji slijed događaja nije teško zamisliti. Što zamisliti – ta to je svatko od nas iskusio na svojoj koži. Koliko ima znanstvenika u najvišim znanstvenim zvanjima koji nisu kadri napisati znanstveni rad, održati pristojno predavanje ili samostalno postaviti znanstveni problem? Što govoriti o uglednom organskom kemičaru koji muku muči sa sustavnim nazivljem kemijskih spojeva ili o sveučilišnom profesoru koji ne može razumjeti da takvo nazivlje uopće postoji na hrvatskom jeziku. Što pak reći o gospođi koja je doktorirala na analizi teksta na latinskom jeziku, a da o tom jeziku pojma nema (ni ne pokušava latinske imenice napisati u nominativu!). Ili – još drastičniji primjer – znanstvenik koji doslovno sriče dok čita, jer se očito u životu toliko načitao da mu je teško povezati slova u riječi. Sve su to Pustige.

No tu se priča ne završava. Svatko se pita kako se takav naoko neambiciozan i očito nesposoban čovjek mogao uspeti tako visoko. Tvrdnja da je riječ o individualnoj upornosti u kombinaciji s pasivnošću sredine malo koga zadovoljava. Iza takvog čovjeka mora – misle svi – netko ili nešto stajati, pa ga je bolje ne dirati. I tako Pustiga ostaje Pustiga.